

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

§. II.

Rejiciuntur tres prima sententia, & quarta statuitur.

Dico primo: Lex naturalis non consistit in ipsa natura rationali, quatenus ratione suae essentialis est, ut aliqua actiones sint illi moraliter convenientes & honesta, alia repugnantes & indecentes.

4. Probatur primo: Lex naturalis est verè & propriè lex, omnes enim Philosophi & Theologi loquuntur de illa tanquam de verà & propria lege: Sed ipsa natura rationalis præcisè sumpta, non potest dici verè & propriè lex: Ergo lex naturalis in ea consistere nonquit. Major constat, Minor probatur. Lex est aliquid rationis, id est actus intellectus practici, aut aliquid constitutum per ipsum, ut disp. 1. art. 1. ex D. Thoma ostendimus: Sed natura rationalis non est actus intellectus, aut aliquid constitutum per ipsum: Ergo natura rationalis præcisè sumpta, non potest dici verè & propriè lex.

5. Probatur secundo: Effectus legis naturalis, quales sunt dirigere, illuminare, obligare, & esse regulam humanarum actionum, immediatè proveniunt à dictamine rationis: Ergo non in ipsa natura rationali, sed in dictamine rationis, consistit lex naturalis. Consequentia patet, quia in illo essentialiter consistit lex, quod immediatè tribuit proprios effectus legis. Antecedens verò probatur, nam ante dictamen rationis, quo indicatur vel ostenditur aliquis esse boni vel malum, non obligatur homo moraliter, nec ejus operationes diriguntur aut regulantur in esse moris, ut de se patet, & constat in his qui usum rationis carent.

6. Probatur tertio: Lex debet distingui ab eo cui imponitur, sicut id quod obligat, ab eo quod obligatur: Sed natura rationalis, cum sit ipsa essentia & natura hominis, non distinguitur ab homine: Ergo non potest esse lex naturalis, respectu illius.

7. Demum probari potest conclusio, destruendo præcipuum fundamentum adversæ sententiæ: Idcirco enim Vazquez & Merarius legem naturalem in ipsa natura rationali consistere volunt, quia (inquiunt) ipsa natura rationalis est fundamentum & mensura legis naturalis, & honestatis ipsius, quatenus quæcumq; præcipit aut prohibet lex naturalis, per se decent aut decent naturam rationalem: Sed hæc ratio nulla est: Ergo ruit præcipuum fundamentum adversæ sententiæ. Minor probatur, quia quicquid est fundamentum & mensura legis, aut honestatis, non est propterea lex; nam v. g. felicitas publica est mensura & fundamentum legum humanarum, neq; propterea est ipsa leges humane. Indigentia pauperum est fundamentum & mensura legis aut præcepti faciendi eleemosynam, sed non propterea est ipsa lex. Addo quod, si natura rationalis esset lex actuum nostrorum, eod quod illam decent, sequeretur pari modo naturam divinam esse legem actuum divinorum liberorum, quia pariter tales actus illam decent: Sed hoc dici nequit, cum nullus Patrum vel Doctorum sic loquatur: Ergo nec illud.

8. Dico secundo, lex naturalis non est ipsum lumen intellectuale in actu primo, seu vis discernendi honesta & turpia. Hæc conclusio patet ex dictis in præcedenti, ostendimus enim legem na-

Tom. III.

A turalè consistere in ordinatione seu dictamine rationis: At ordinatio seu dictamen rationis; non est ipsū lumen intellectuale in actu primo, sed actus secundus potentie intellectivæ: Ergo lex naturalis non est ipsum lumen intellectuale in actu primo, seu vis discernendi honesta & turpia. Addo quod, Deus habet lumen sibi connaturale, quo perfectissimè cognoscit quæcumq; honesta & turpia, & tamen non habet legem propriè dictam: Ergo tale lumen habituale non est propriè lex naturalis: si enim esset lex naturalis respectu nostri, esset etiam respectu Dei.

Dico tertio, lex naturalis non consistit in dictamine & judicio solum ostensivo boni & mali, sed etiam præceptivo, nimirum in actu imperij ad ea quæ tali lege præscripta sunt obligantis.

9. Probatur primo: Lex naturalis est verè & propriè lex, omnes enim Philosophi & Theologi, ut supra dicebamus, de ea ut de verà & propria lege loquuntur: Ergo non consistit in judicio solum ostensivo boni & mali, sed etiam præceptivo. Consequentia patet, tum quia de ratione legis verè & propriè dictæ est præcipere, cum sit actus prudentiæ, quæ præceptiva est, unde illa consistit formaliter in actu imperij, ut disp. 1. art. 1. declaravimus. Tum etiam, quia lex verè & propriè dicta, est regula & mensura bonitatis aut malitiæ moralis actus humani, ut docet D. Thomas supra quæst. 90. art. 1. Sed judicium solum ostensivum boni & mali, non potest esse regula & mensura bonitatis aut malitiæ moralis actus humani; quia supponit bonitatem & malitiæ actus humani, & tantum indicat illam; regula autem & mensura alicujus regulari & mensurati, non potest supponere fecunditatem & commensurationem cum illo, aut obliquitatem & difformitatem, cum talis rectitudo & obliquitas dependant à regula & mensura: Ergo &c.

10. Confirmatur primo: Quando homo peccat contra legem humanam, præcedit judicium ostensivum malitiæ illius actus, & tamen hujusmodi judicium non habet rationem legis, ut de se constat: Ergo similiter quando peccat contra legem naturalem, licet præcedat judicium ostensivum malitiæ illius actus, tamen tale judicium, ut præcisè & formalissimè loquendo solum est ostensivum illius malitiæ, non habet rationem legis.

11. Confirmatur secundo: Deus habet judicium ostensivum eorum quæ decent aut dedecent suam naturam, contra quod ipse non potest operari, & tamen non habet legem propriè dictam: Ergo si lex naturalis sit verè & propriè lex, non potest consistere formaliter in dictamine & judicio solum ostensivo boni & mali, sed eorum quæ decent aut dedecent hominis naturam.

12. Probatur secundo conclusio: Lex naturalis nihil aliud est, quam participatio legis æternæ in creatura rationali, ut docet D. Thomas supra quæst. 91. art. 2. Ergo non consistit in dictamine & judicio solum ostensivo boni & mali, sed etiam præceptivo. Consequentia patet, quia lex æterna, prout sic, est præceptiva: Ergo id quod per modum legis participat illam, participat essentialiter vim præcipiendi.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicies primo contra primam conclusionem: Sunt aliqua operationes ita intrinse-

Vuu 3

ce

cè mala ex natura sua, v.g. odium Dei, ut nullo modo pendeat malitia earum ex dictamine intellectus; & alia ita intrinsecè bonæ ex natura sua, v.g. honorare Deum, ut in sua bonitate non dependeant à iudicio intellectus: Ergo dictamen rationis naturalis non habet rationem legis respectu illarum, sed ipsa natura rationalis, cui convenientes aut disconvenientes sunt.

14. Confirmatur: Præcepta legis naturalis non continentur in aliquo dictamine libero humani aut divini intellectus: Ergo nullum tale dictamen habet rationem legis naturalis, subindeq; ipsa natura rationalis in qua continentur ut illi conformia, rationem legis naturalis habebit. Consequentia patet, quia præcepta legis naturalis in lege naturali contineri debent, sicut præcepta artis continentur in arte. Antecedens verò probatur, quia præcepta naturalia habent in se necessariam connexionem ex terminis, ut bonum est faciendum, malum est vitandum: Ergo independenter ab aliquo dictamine libero intellectus humani aut divini sunt talia, subindeq; non continentur in tali dictamine. Pater consequentia, quia quæ habent necessariam connexionem ex terminis, independentia sunt ab aliquo dictamine libero etiam divini intellectus, ut patet in creaturis possibilibus, quæ quia necessariam habent connexionem cum suis principis essentialibus & quidditativis, independentes sunt ab aliquo iudicio libero, etiam divini intellectus; unde non cognoscuntur à Deo per scientiam visionis, sed per scientiam simplicis intelligentiæ, ut in Tractatu de scientia Dei declaravimus.

15. Ad objectionem respondeo, in actibus intrinsecè malis, vel intrinsecè bonis, duplicem bonitatem & malitiam reperiri; aliam in esse natura, aliam in esse moris, primamq; non desumper ordinem ad aliquam legem, sed penes convenientiam aut disconvenientiam ad naturam rationalem, ut intelligitur habere inclinationem ad bonum consideratum in esse naturæ, antecedenter ad omnem legem; secundam verò sumi proximè quidem per ordinem ad dictamen rationis naturalis, remotè verò per ordinem ad legem æternam; & sic dictamen rationis naturalis, ut est participatio quædam legis æternæ, habet rationem legis naturalis, in ordine ad illos actus.

16. Ad confirmationem, nego Antecedens, & ad illius probationem dico quod præcepta naturalia, ut bonum est faciendum, malum est vitandum, possunt dupliciter considerari; uno modo per modum quidditatis & cuiusdam essentialitatis possibilis, & sic nullam dependentiam habet ab aliquo dictamine libero etiam intellectus divini, sicut alia creaturæ possibilis, sed prout sic præsupponuntur ad illud, subindeq; à Deo cognoscuntur per scientiam simplicis intelligentiæ. Alio modo possunt considerari per modum exercitij, quatenus scilicet procedunt à Deo in ordine ad obligandam creaturam rationalem ad rectè operandum, & sic dependent à dictamine pratico intellectus divini, & continentur in dictamine rationis creaturæ rationalis, quod est participatio quædam divini dictaminis.

17. Obijcies secundò: Si lex naturalis non consisteret in ipsa natura rationali secundum se & secundum sua prædicata quidditativa considerata, sed in aliquo dictamine libero Dei, vel in aliqua illius participatione, sequeretur Deum

A potuisse non præcipere homini actus honestos naturaliter necessarios, ut amare Deum, parentes colere; & non prohibere illi actus intrinsecè malos, ut mendacium, furtum, & odium Dei, subindeq; hominem posse sine culpa omittere primos actus, & elicere secundos, cum nihil sit peccatum, quod non sit contra legem, ut constat ex definitione peccati, quæ communiter circumfertur ex Augustino: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud. Sequela Majoris videtur manifesta, nam omne dictamen liberum potuit non esse in Deo: Ergo si lex naturalis sit aliquid dependens à dictamine libero Dei, & non ipsa natura rationalis, potuit Deus per talem legem non præcipere homini actus honestos naturaliter necessarios, & non prohibere actus intrinsecè malos.

B Respondeo negando sequelam Majoris, & ad illius probationem dico, quod licet Deus absolute potuerit non habere dictamen, quo præciperet homini actus honestos naturaliter necessarios, & illi prohiberet actus intrinsecè malos; ex suppositione tamen voluntatis creandi naturam rationalem, & eam gubernandi, non potuit non velle prohibere tali creaturæ actus intrinsecè malos, & præcipere actus honestos naturaliter necessarios. Sicut enim posito actu libero promittendi, necessitatur ad actum implendi promissum, & posita voluntate revelandi aliquid, necessitatur ad revelandum verum; ita supposita voluntate creandi & gubernandi hominem, necessitatur ad sapienter regendam creaturam intellectualem à se conditam, & ad curandum ut vivat conformiter suæ naturæ: non potest autem illam rectè gubernare, nisi prohibendo actus malos, qui repugnant fini ad quem ex natura sua ordinatur, & præcipiendo actiones liberas intrinsecè bonas, quæ ex natura habent necessariam connexionem cum illo.

C Obijcies tertio contra secundam conclusionem: Lex naturalis semper manet in cordibus nostris; unde Apostolus & SS. Patres supra relati dicunt eam esse scriptam in cordibus hominum: Ergo illa non consistit in actu, qui fluit, & transit, sed in habitu, seu in lumine intellectuali in actu primo considerato, quod durat & permanet.

D Confirmatur: Lex humana, non solum ut est actuale iudicium legislativum, aut subditum, sed etiam ut est permanens signum in aliqua scriptura, aptum ad excitandum talem cognitionem, dicitur lex: Ergo pariter lex naturalis, non solum ut est actuale iudicium, sed lumen ipsum rationis in actu primo, ex se aptum ad tale iudicium excitandum, vera lex dici potest.

E Ad objectionem respondeo, quod sicut licet conscientia formaliter sit actus quidam rationis, seu actualis notitia, ut ipsum nomen præfert, & Tullius docet libro de senectute, ubi sic ait: *Conscientia est bene acta vita, multorumque benefactorum recordatio jucundissima*; tamen quandoq; à Patribus accipitur in sensu causali, & significatur nomine sui principij, scilicet habitus sinderesis, idèq; ab Hieronymo appellatur sinderesis, à Basilio naturale iudicatum, & à Damasceno lux nostri intellectus: ita lex naturalis, quamvis formaliter sit actus vel opus rationis, tamen interdum accipitur à Patribus in sensu causali, pro ipso lumine naturali intellectus, & habitu sinderesis, subindeq; dicitur manens & scripta in cordibus nostris.

Ad

20. Ad confirmationem, concesso Antecedente, nego consequentiam, & paritatem; nam lex humana scripta perseverat in scriptura per modum actus secundi habitualiter permanentis, in quo ut in signo conservatur iudicium legislatoris; in lumine verò intellectuali lex scripta remanet solum per modum actus primi, qui sicut non sufficit ad legem constituendam, ita nec ad eam conservandam.

21. Obijcies quartò contra tertiam conclusio- nem: Lex naturalis non est præceptum hominis ad alium, nec ad seipsum, neq; Dei ad homines: Ergo non est præceptiva, sed solum ostensiva boni & mali. Consequentia patet à sufficienti divisione. Antecedens verò, quoad primam & secundam partem, manifestum est, quia præceptum hominis ad alium, pertinet ad legem humanam; imperium autem hominis ad seipsum, respectu suarum actionum, non habet veram rationem legis, cum lex sit superioris ad subditum, & nemo sit superior sibi ipsi. Probatur verò quoad tertiam partem, primò quia præceptum quo Deus aliquid hominibus præcipit, pertinet ad legem divinam, quæ secundum D. Thomam distinguitur à lege naturali. Secundò, quia seculoso quocunq; præcepto Dei, dictamen rationis naturalis, in quo consistit lex naturalis, dicitur quid sit bonum, quid malum: Ergo lex naturalis non est præceptiva præcepto quo Deus aliquid hominibus præcipiat.

22. Respondeo, concesso Antecedente, quoad primam & secundam partem, negando illud, quantum ad tertiam; Deus enim non solum suâ lege æternâ, sed etiam lege naturali, quæ est participatio legis æternæ in creatura rationali, præcipit hominibus ne furentur, ut parentes honorent, & alia huiusmodi, quæ sunt de lege naturæ. Ad primam verò probationem in contrarium, dicendum est legem naturalem esse legem divinam, ut docet Damascenus lib. 4. de fide cap. 23. ubi sic ait: *Lex Dei mentem nostram incendens, eam ad se pertrahit, conscientiamque nostram vellicat, quæ & ipsa mens nostra lex dicitur.* Si verò quæras, ad quam Dei legem lex naturæ pertinet? Respondeo illam pertinere ad legem Dei æternam; Licet enim lex æterna & naturalis distinguantur plusquam genere, si in esse rei considerentur, quia lex æterna est aliquid increatum, & ipse Deus, lex verò naturalis est aliquid creatum, nempe aliqua participatio legis æternæ in creatura rationali: si tamen considerentur in ratione legis & mensuræ humanorum actuum, non sunt aliquid diversum, quia utraq; respicit eundem humanum actum, ut mensurabilem ab eis, ordine quodam; primariò à lege æterna, & secundariò à lege naturali. Sicut virtus Dei causativa gratiæ regenerantis, & virtus Baptismi, distinguuntur in esse rei plusquam genere; illa enim est ipse Deus, hæc verò aliquid creatum & participatum in Baptismo; in esse verò causæ, non ponunt in numero, quatenus videlicet utraq; respicit eundem effectum producendum, scilicet gratiam regenerativam, primariò producendam à virtute divina, ut est in Deo, & secundariò ab eadem virtute, ut participatur in Baptismo.

Ad secundam probationem, nego Antecedens, cum enim dictamen quo Deus præcipit hominibus opera bona, & prohibet opera mala, ex lege Dei æterna derivetur, & sit quædam illius participatio, seclusâ lege Dei æternâ, & ejus

A præcepto, nullum esset dictamen rationis naturalis dictans in exercitio hominibus quid sit bonum, & quid malum.

§. IV.

Corollaria notatu digna.

EX dictis colligitur, hæc tria, quæ aliàs eadem putari possent, esse distinguenda, legem naturæ, conscientiam, & synderesim. Nam lex naturæ est ipsa ordinatio divinæ voluntatis, nobis à natura impressa. Synderesis, lumen ipsum naturale intellectus, per quod ipsam Dei ordinationem naturaliter cognoscimus. Conscientia verò est ipsa actio mentis, qua formaliter illam cognoscimus, seu iudicium practicum, quo apprehendimus seu iudicamus aliquid esse faciendum vel non faciendum. Adde quod conscientia est de aliquo agibili in particulari, lex verò naturæ est regula universalis de agendis & vitandis in communi. Conscientia est de futuris, de præsentibus, & jam factis; lex naturæ tantum disponit de futuris, nec respicit jam facta. Demum conscientia potest esse erronea, non verò lex naturæ, cum rationi veræ legis repugnet esse erroneam.

Colligitur secundò contra Lorcan & Montezino, legem naturæ distingui à collectione præceptorum naturalium ex parte objecti, seu ab objectis præceptorum naturalium, v.g. Deum esse colendum, parentes honorandos, homicidium & furtum non esse faciendum, & similia. Lex enim naturalis formaliter & subjectivè est in homine, ideòq; in Scriptura & SS. Patribus dicitur indita sive impressa cordibus hominum: Sed objecta præceptorum naturalium, non sunt subjectivè, sed objectivè tantum in nostro intellectu: Ergo lex naturæ non consistit formaliter in objectis talium præceptorum.

Colligitur tertio, Legem naturalem esse veluti partem quandam legis æternæ; nam lex æterna extendit se ad omnes creaturas, tam rationales, quam irracionales, sicut divina providentia; at lex naturalis ad solam creaturam rationalem, id est ad homines & Angelos duntaxat extenditur. Unde lex naturalis in brutis propriè non residet; quia licet ad ea quæ sibi naturaliter conveniunt inclinationem ab authore naturæ habeant, hæc tamen inclinatio non se habet per modum cuiusdam directionis & præcepti, sicut in homine, sed per modum cuiusdam impressio- nis, quatenus scilicet Deus illis imprimit principia intrinseca ad agendum conformiter ad suam naturam, quæ impressio, magis instinctus naturalis, quam lex naturæ appellari debet.

Colligitur quartò, Legem naturalem esse in se simpliciter unam, quia licet præcepta legis naturæ sint plura, omnia tamen connectuntur in fine ultimo naturæ humanæ, ad quem ordinantur, & radicaliter continentur in illo primo & universalissimo principio; *Bonum est faciendum, & malum fugiendum*, quod est unum; unde ab unitate finis, & radicalis ac primi principij, lex ipsa naturalis, simpliciter una dicitur.

